

tes" harmadikos, a „kamasz" negyedik, a „bőgő" ötödik, a „komoly" hatodikos a „férfiaszkodó" hetedik és a „maturandus" nyolcadikosról rajzolt kép, éppoly tökéletes diákismeretről tesz tanúságot akkor is, amikor az egyes osztályok jellemző hibáinak a kiemelése mellett a javulás útjaira is rámutat. És olyan formában teszi ezt, a diákéletet ismerő nevelő pedagógiai szeretetétől sugalmazott tanácsok alakjában, hogy a diák szinte önkéntelenül is megszívleli azokat. Ez a könyv másik, nem kevésbé jelentős célja.

Ilyen tökéletes, lélektanilag megalapozott jellemzéseket, ilyen megkapó, ennyire a valóság erejével ható rajzokat csakis egy mélyen érző, hivatásérzettől áthatott pedagógus festhet. És a diákságnak nyújtott tanácsokat is csak egy sokat tapasztalt, melegszívű, a tanítványait szerető, öntudatos nevelő tudhatta ilyen formába önteni. Ezért a könyv nemcsak a diákság hű képe, hanem ugyanolyan *hű tükre* *Buday Géza nevelői lelkületének is*: az egykori tanítványok felé minden sorából az ő szeretettől áthatott és szeretettel körülvevő nevelői egyénisége sugárzik.

Amily mértékben magunkra és saját diákéveinkre ismerhetünk — felidézve emlékeinket — a gimnázium egy-egy osztályáról festett képben, éppúgy sajnálhatjuk, hogy annak idején nem volt ilyen emlékkönyvünk, amelyben megörökíthettük volna az Alma Maternek, az osztálytársaknak, a kedves kirándulásoknak és a diákevek sok-sok más, mindinkább homályosodó emlékének a képét. Hogy ne érezzék majd diákjaink is az évek múlásával ugyanezt a hiányt, adjuk valamennyinek a kezébe ezt az emlékkönyvet, annál is inkább, mert egyúttal kitűnő nevelési eszközt is nyújtunk nekik.

Szalkai Zoltán.

Dr. Schmidt Ferenc: A mai leány. Munkálat az Angolkisasszonyok Róm. Kat. Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolájának Lélektani Dolgozójából. Különlenyomat „A Gyermek és az Ifjúság" 1939—1940. évi számaiból.

A szerző magyaránú adatgyűjtést végzett: ingerszavakat adott 13—20 éves lányok elé azzal az utasítással, hogy írják le az azokkal kapcsolatban támadt gondolataikat. Összesen 1566 leánytól kapott feleletet és négy feleletcsoportot dolgozott fel és pedig a „fiú", „leány", „vénlány", „játékbábú" szavakra adott reakciókat.

Az előszó szerint az adatgyűjtéssel a szerző célja az volt, hogy leánytípusokat találjon, illetve azok fejlődését megállapítsa. Feldolgozás közben tűzte ki még azt a célt is, hogy a mai leány „gondolkodásának, érzelmi világának, kívánságainak jellemzését" adja.

Sorra veszi most az ingerszavakat s a feleletek egyes példányait csoportokba foglalja. A csoportokat a feleletek tartalma alapján jelöli ki, így például a „fiú" ingerszónál a „nem ismeri", „nem érdekli", „ráér", „fiúk lebecsülése", „tetszik, szükséges, ideál" stb. című csoportokat látjuk. A „vénlány" ingerszónál a következőket: „lebecsülés", „sajnálkozás", „védelem" stb. Minden csoportban az összes feleletek százalékos arányát is feltünteti a különböző életkorokra vonatkoztatva.

A mű sok munkával, gondosan, pontosan készült, csak a lélektani szempont hiányzik belőle. Jó példa annak illusztrálására, hogy maga az empiria nem ad ki jelentést, e célra bele kell a szempontokat vinni. A feleletek csoportosítása például többet jelentett volna, ha azokat, mint a pszichikai attitűd megnyilatkozásának változatait kezelte volna a szerző és nem pusztán a szótartalmat tekinti. Az utóbbi módon keletkezett például a „leány" ingerszónál a „család szemefénye, öröme, az édesanya segítségével" c. csoport és ezenkívül a „dicséret, nagyraartás" c. csoport is. E

csoportok a pszichikai attitűd tekintetében részben egybeolvadnak, részben azonban sokkal élesebb határvonalat kívánnak (pl. inkább lélektani alappal bírt volna az a csoportosítás, mely azt nézte volna, hogy a leányt szociális viszonylatban, vagy magában állóan, vagy esztétikai vonatkozásban szemléli az illető.) Ilyen éles határvonalakat csupán a tartalom — pszichológiai értékelés nélkül — nem tud kiadni.

Ily körülmények között természetes, hogy a mű nem felelhetett meg annak a célnak, melyet kitűzött, legalább is tudományos tekintetben nem. Leányok pszichikai típusait egyáltalában nem találjuk a műben, még kevésbé azok fejlődését. Ami kevés szó esik a mai lány jellemzését illetően a befejezésben, inkább intuitív összefoglalása annak az anyagnak, amit a szerző — mint maga is mondja — sokszor átolvasott és alaposan ismer. E nemben bizonyára igen találó egy-egy pontban, de nem tudományos eredmény.

Mindezek ellenére a magyar lélektani irodalomban ez a mű is nyereség, mert hiszen nagyon kevés nálunk az olyan, eredeti kutatás, mely leszáll az empiriába. De ha onnan fel is tudna emelkedni, akkor különösen értékes lenne.

Baranyai Erzsébet.

Hankiss János: Ünnepnapok munkája. Singer és Wolfner Irod. Int. Budapest, 1940. 188 old.

Az iskolában a pedagógiai munka „napszamosai“ sokszor ülnek ünnepet. Nemcsak a hivatalosan megállapított ünnepnapokat, hanem a szellemi világ felkutatásakor az öntudatra-ébredésnek ünnepi pillanatát vagy a gondolatnak és érzésnek egy-egy mélyről jövő, misztikus felvillanását. Ennek észrevételéhez, megragadásához, főleg pedig méltó megszenteléséhez elsegíteni a tantárgyak meredek országútján kapaszkodó kis vándorokat: ez a pedagógusnak legnemesebb *hivatása*.

Hankiss könyve sok finom és gondolatébresztő szempontot nyújt, hogy a lélekébredésnek ezt a természetfeletti hajnalhasadását nevelő munkánk közben nemcsak tartalmasan kiaknázhassuk, hanem ájtatosan meg is ünnepelhessük. Rádiós előadásait gyűjti egybe, melyek különböző tárgyak ellenére is — kettős alapon — szoros gondolatközösségben állanak egymással: egységbe fűzi őket először is az a külső alkalmyszerűség, mely az előadásokat két ünnepkörnek (Advent és Évforduló; Tavasz és Felámadás) hangulati világába állítja bele. De igazi belső szerves kapcsolatot teremt közöttük az a rajtuk keresztül csillogó titokzatos eszmeszövedék, amely valamennyit egy azonos világnézés megnyilatkozásává avatja. Ezt a világszemléletet pedig a *nemzet, népiség, kisebbség és hazafiasság* jegyei határozzák meg legjellegzetesebben. A mű célzatát talán így közelíthetnők meg definícióban: A magyarság és élete történelmében és irodalmában az értékelés emelkedett őrtornyáról nézve. Valamennyit átlengi a nevelőnek felsőbbrendű becsvágya: „Nincs izgatóbb és örömeteljebb expedíció, mint az, amikor . . . a jeles ember, a szép lélek, a becsületesebb alapzat után kutatunk“ (50), továbbá az etikai optimizmusnak az a verőfénye, amely a legigazibb örömet a jótett és az önzetlenség öntudatában éli át. (135).

Az előadások műfaja talán az *elmélkedés* lehetne, melynek párhuzamos ihletője az egyéni lelkeség és a nemzeti közösség egybeforró átélése, tehát végső elemzésben a szónok el nem koptatott értelmében vett *Ember* eszménye. Ez Hankiss elméldéseinek gyújtópontj, irodalomszemléletének motívuma és nemzetértelmezésének irányelve. Rajzait nem a tételszerűen vizsgálódó ész rideg rámain vázolja fel, hanem az érzés és lelkesítés meleg színeibe meríti. Az irodalom legigazibb éltető gyökerezetere, minden-költői alkotásnak erjesztő csirájára irányítja a figyelmet. Arra a belső